

**MANAGEMENTUL MEDIULUI EDUCAȚIONAL STIMULATIV ÎN DEZVOLTAREA
PERSONALITĂȚII COPILULUI
MANAGEMENT OF THE STIMULATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE
DEVELOPMENT OF THE CHILD'S PERSONALITY**

*Maria PERETEATCU, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova*

Rezumat: În articol este abordat aspectul managementului mediului de învățare stimulat în instituțiile de educație timpurie. Sunt elucidate cerințele față de amenajarea spațiului educațional și sunt expuse exemple de valorificare a mediului de învățare la grupa pregătitoare, exemple de amenajare a centrelor de activitate și exemple de activități în centrele de activitate.

Cuvinte-cheie: mediu de învățare, explorarea, investigarea, colaborare, interacțiune, simțul comunității, cultura grupei.

Abstract: *The article addresses the aspect of stimulating learning environment management in early education institutions. The requirements for the arrangement of the educational space are elucidated and examples of nourishing of the learning environment in the preparatory group, examples of arrangement of the activity centers and examples of activities in the activity centers are revealed.*

Keywords: *learning environment, exploration, investigation, collaboration, interaction, sense of community, group culture.*

Educația reprezintă o prioritate națională în Republica Moldova. Educația constituie factorul de bază în crearea și transmiterea de noi cunoștințe și valori culturale general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în promovarea aspirațiilor de integrare europeană și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Calitatea educației determină, în mare măsură, calitatea vieții și creează oportunități pentru realizarea în volum deplin a capacităților fiecărui cetățean [7].

Copilăria timpurie reprezintă cea mai importantă perioadă din viața unui individ prin consecințele durabile pe care le are asupra dezvoltării ulterioare a acestuia. Ultimele cercetări au demonstrat și argumentat modul în care trebuie abordată această perioadă de vârstă insistând pe practicile adecvate de îngrijire și educație a copilului mic [1]. Ideea centrală este aceea că fiecare copil este unic iar unicitatea lui reprezintă punctul de plecare în toate deciziile luate în privința lui, cu scopul primordial de a-l ajuta să se dezvolte deplin.

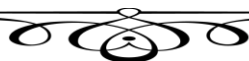
Succesul activității didactice este legat în mod cert și de amenajarea spațiului educațional, de obținerea unei atmosfere plăcute și calde, de aducerea între zidurile grădiniței a lumii în care copilul trăiește, toate având ca rezultat dezvoltarea lui fizică și intelectuală armonioasă. Fără un mediu educațional protector, bine organizat și frumos decorat, care să sporească starea emoțională a copiilor, să le stimuleze și să le pună la încercare abilitățile individuale, finalitățile educaționale sunt dificil de atins.

Mediul educațional (spațiul de învățare) trebuie să stimuleze dezvoltarea și învățarea copiilor, să creeze ocazii de explorare și descoperire, să vină în întâmpinarea nevoilor individuale ale acestora, să le asigure sănătatea și protecția fără a impune restricții.

Curriculumul pentru învățământul preșcolar, prefigurează ca tendință de schimbare, crearea unui mediu educațional bogat, pentru o stimulare continuă a învățării spontane a copilului [3].

Un aspect esențial îl reprezintă modul în care se decorează sala de grupă, urmărind ca fiecare obiect, fiecare imagine să transmită ceva copilului sau să-l pună în situația de a cerceta, de a face predicții în legătură cu o temă de interes. O aglomerare de materiale, fără nici un mesaj legat de interesul de moment al copilului, va crea disconfort și agitație în sufletul lui și o situație conflictuală în clasă, între copii. Este recomandabil să se regăsească în spațiul educațional elemente de decor sugestive pentru anotimpul în care ne aflăm, pentru marcarea unui eveniment important social, cultural, religios ce urmează să se desfășoare (sau este în derulare).

Educația trebuie să manifeste flexibilitate și creativitate, să evite rutina și să acționeze pentru un învățământ global, integrat și creativ, care are la bază educația. În acest scop planul de învățământ asigură o abordare sistemică, permite parcurgerea modulară și interdisciplinară a conținuturilor activităților. Noul Curriculum pentru educație timpurie pune accent pe rolul educatoarei în procesul de activare a funcțiilor mentale constructive și creative ale copiilor, pe

realizarea „dialecticii pedagogice” în care copiii și educatoarea se află într-o interacțiune și acomodare reciprocă, subtilă și continuă [Ibidem].

Stadiul de dezvoltare preșcolar este caracterizat de J. Piaget ca fiind stadiul „preoperațional” sau al „inteligenței reprezentative”, în sensul de dependență de reprezentări ca imagini cognitive ale realității. Copilul învață să examineze obiectele, operând cu diverse criterii (al formei, culorii, mărimii, suprafeței, volumului), învață să observe raporturile spațiale – poziționale ale obiectelor așezate în diverse ordonări. Procesele senzorial-perceptive se cizelează, modelează și perfecționează. Vizual, ei diferențiază și denumesc culorile fundamentale ale spectrului, roșu, galben, verde, albastru și treptat și pe cele intermediare: portocaliu, indigo, violet. Dirijarea percepției copilului prin cuvânt va duce percepția orientată spre un anumit scop, eliminându-se posibilitatea alunecării spre alte aspecte. O capacitate de discriminare scăzută duce la o cunoaștere mai săracă a lumii externe. Senzațiile și percepțiile nu se dezvoltă de la sine, prin procesul de creștere și maturizare a copilului, ci în mare măsură prin desfășurarea unor acțiuni repetate de stimulare corespunzătoare. Proiectarea mediului educațional, prin conceptual de bază Step by Step, cuprinde tot ce-l înconjoară pe copil: pereții, podeaua, tavanul, forma și mărimea clasei, mobilierul, materialele, jucăriile, echipamentul [8].

Toți copiii de vârstă mică au nevoie de îngrijire și de un mediu de învățare care oferă stimulente, unde activitățile obișnuite trebuie să fie adaptate pentru asigurarea dezvoltării lor. Modificările legate de procesul de adaptare uneori pot să le pară extrem de complicate pedagogilor care au și fără acestea foarte multe responsabilități, doar ei fiind în măsură să decidă dacă este necesar să fie modificat mediul, echipamentul și materialele folosite în clasă, activitățile sau cerințele față de fiecare copil.

Mediul de învățare influențează semnificativ dezvoltarea cognitivă, socială, emoțională și fizică. Creând un mediu sigur și stimulator din punct de vedere fizic și psihologic, care oferă o varietate de materiale, sarcini și situații adecvate pentru etapa de dezvoltare corespunzătoare, pedagogul încurajează copiii să învețe prin intermediul explorărilor individuale și în grup, prin joc, acces la diverse resurse și prin interacțiunea cu alți copii și adulți. Studiile efectuate la vârsta preșcolară au demonstrat caracteristici comune ale procesului de învățare la copii. Pentru fiecare caracteristică se manifestă o serie de cerințe ce trebuie îndeplinite pentru asigurarea condițiilor dezvoltării [Ibidem].

Mediul de învățare trebuie să țină seama de particularitățile fiecărui copil. Materialele dispuse în centre trebuie să fie variate și să motiveze curiozitatea copiilor mici pentru a-și urmări propriile interese și investigații. Fiecare copil are nivelul său de cunoaștere, psihomotricitatea sa, o dezvoltare socioafectivă care îi este proprie, un limbaj care îl caracterizează și propriul său nucleu de personalitate care îl diferențiază de ceilalți. Resursele din centre și tipul de activități desfășurate în baza lor satisfac diferitele stiluri de învățare caracteristice copiilor. Sau copiii aflați la diferite niveluri de dezvoltare pot beneficia de atenția și sprijinul sporit al educatoarei, de susținerea colegului, de tot timpul necesar pentru a însuși un nou tip de activitate sau deprindere.

În jocul său fiecare copil observă, explorează, manipulează, descoperă, pune întrebări, ia decizii, acționează. Atunci când are libertatea de a acționa în sensul propriilor cerințe de dezvoltare, el va realiza o explorare a realității care servește formării personalității [2]. În

activitatea de joc, în mod spontan, copilul trece prin toate etapele procesului general de cercetare a realității:

- explorarea;
- investigarea;
- aflarea unor soluții posibile;
- planificarea și organizarea;
- soluționarea creativă a problemelor și luarea deciziei;
- comunicarea, colaborarea, cooperarea;
- evaluarea.

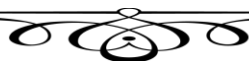
Atunci când mediul fizic al clasei reflectă interesele copiilor, acest lucru le oferă mesaje clare despre faptul că sunt bine-veniți și apreciați. Copiii se simt confortabil și bine-veniți când mobilierul este dimensionat pentru copii, atunci când există zone confortabile unde pot să meargă să stea singuri sau cu un prieten bun și atunci când există zone confortabile pentru a sta și a se juca, precum și locuri unde pot sări, striga și unde își pot elibera energia lor fizică. Toată lumea se simte bine într-un spațiu care este plăcut din punct de vedere estetic.

Copiii se simt mai confortabil (ca și ceilalți) când culorile din cameră sunt plăcute; atunci când există lumină bună pentru a vedea în timpul jocului etc. Ei se simt independenți și simt că dețin controlul când materialele pe care doresc să le utilizeze sunt ușor accesibile pentru ei și în mod constant în același loc. Pedagogii pot face acest lucru prin organizarea mediului și rutinei de zi cu zi, astfel încât copiii să poată alege materialele independent și să le pună la loc ei înșiși [6].

Educatorea organizează și planifică spațiul de învățare prin amenajarea centrelor de activitate. Centrele de activitate sunt, în fapt, o manieră de organizare a spațiului educațional din grupă, după criteriul activităților fundamentale pe care le desfășoară copiii. Ele asigură cunoașterea realității în domeniile cele mai importante: prin știință, arte plastice, jocuri de mișcare, jocuri de masă, bibliotecă, construcții etc. Fiecare centru oferă terenul unei activități în care jocurile alese vor dezvolta cunoașterea într-o sferă a vieții socio-umane. Toate, împreună, dezvoltă personalitatea copilului în ansamblu. În oricare din centre copilul descoperă realitatea fie individual, fie colaborând cu ceilalți. Independența în alegere și acțiune se completează cu cooperarea și negocierea soluțiilor.

Echipamentele și materialele utilizate se găsesc la îndemâna copiilor. Ele sunt sortate, ordonate și etichetate pentru a păstra ordine și a oferi exemplul unei organizări eficiente. Folosirea și rearanjarea lor rămâne la latitudinea copiilor sub atenția educatoarei. Împărțirea sălii de grupă în centre de activitate corespunde activităților pentru care copiii manifestă un interes deosebit. Organizate ca „laboratoare de lucru“ (O. Decroly) [8], acestea oferă copiilor posibilitatea să acționeze activ cu materiale semnificative din lumea lor, să experimenteze, să exploreze, descoperind sensul lucrurilor și al interacțiunii dintre ele, și nu luându-le „de-a gata” de la adult. Astfel, copiii preiau inițiativa în construirea propriilor cunoștințe.

Centrele de activitate asigură o planificare flexibilă, eficientă, individualizată și deschisă a activităților. Utilizarea centrelor de activitate asigură educatoarea să observe, să-și organizeze și să-și planifice activitățile într-un mod nerigid și deschis nevoilor de dezvoltare ale copiilor. Circulația liberă între arii și interacțiunile ce se stabilesc în joc creează copiilor tot mai multă independență și încredere în forțele lor, ceea ce presupune că pot să decidă și să răspundă personal. În același timp, se trezește interesul manifestat pentru o arie sau alta și posibilitatea

satisfacerii lui. Copiii își întăresc motivația pentru învățare și acțiune și sentimentul de siguranță, pe care îl au de la produsul propriei activități. Având la dispoziție o varietate de materiale, copiii învață conform intereselor, necesităților și stilului propriu de învățare [9].

Amenajarea spațiului în centre de activitate stimulează lucrul în colaborare, încurajează interacțiunile copiilor în procesul activității și comunicarea liberă, negocierea, expunerea și argumentarea opiniei proprii, creativitatea soluțiilor, adică oferă posibilități de exersare a relațiilor sociale și — un lucru de mare valoare în copilăria timpurie — posibilitatea de a învăța unul de la altul. („Copiii învață mai bine unii de la alții” — Jean Piaget) [8]. La fel se construiesc relații de colaborare și cooperare între educatoare și copii.

Copilul are dreptul și posibilitatea de a alege: centrul de activitate, partenerii, sarcina de lucru, materiale și ustensile, forma de exprimare a produsului activității. El își gestionează singur timpul aflării în centru, conform interesului și/sau ritmului de achiziție a competențelor, este liber să aleagă o activitate în grupul de semeni sau să se joace de unul singur. În centrele de activitate competiția devine secundară (lucru foarte necesar la vârstele mici, când fragilitatea afectivă este recunoscută și este nevoie de valorizare și atitudine pozitivă).

Disciplina interdicției se înlocuiește cu autocontrolul și stăpânirea de sine, care sunt mult mai productive în raport cu devenirea personalității copilului și construirea încrederii în sine. Lucrul în această manieră relaxează copiii și educatoarea în așa fel, încât atmosfera este permanent distinsă, netensionată și optimistă [4].

Este important, de asemenea, să se includă în mediu obiecte familiare și care zgomotelor, la utilizarea culorilor și sunetelor nestridente și luminilor difuze, promovând o atmosfera pașnică. Sălile de grupă au nevoie de zone pentru interacțiuni sociale liniștite și active și zone pentru a exprima sentimentele mai dificile cum ar fi furia sau tristețea. În cele din urmă, copiii au nevoie de un spațiu care este numai al lor în sala de grupă, pentru a depozita lucrurile de acasă sau de la grădiniță, fie că este un dulap, fie un raft. În acest spațiu, elementele de confort ale copiilor sunt disponibile pentru ei [9].

Mediul trebuie să promoveze simțul comunității și participării copiilor în crearea unei culturi a grupei. Apartenența la o comunitate este importantă. Pentru a-i face pe copii să se simtă parte dintr-o comunitate, ei au nevoie de un mediu care le sprijină capacitatea de a-și face prieteni. Acest lucru îi ajută să se simtă bine-veniți și incluși. Prietenii sunt una dintre cele mai mari plăceri și bucurii ale vieții. În plus, un mediu de învățare timpuriu care promovează relații de calitate cu colegii precede succesul de mai târziu în dezvoltarea intelectuală, stima de sine, sănătatea mintală și performanța la școală (Bukowski și Sippola 1996, Riley et al. 2008). Conform lui Riley et al., prietenii le oferă stabilitate socială copiilor ca să se ajute reciproc, să facă față situațiilor noi, să învețe cum să se înțeleagă cu alții, și stimulează dezvoltarea reciprocă a comportamentelor pro-sociale [2].

În continuare vom prezenta câteva exemple de valorificare a mediului de învățare la grupa pregătitoare:

Tema: Ce și cum sunt vreau să fiu

Subtema: Băiatul și fetița

Centrul de activitate: Biblioteca

Asigurăm cărți ce conțin informații și imagini cu corpul omenesc (exemplu: Tom și Tina, autor Elena Butunoi), poezia „Corpul omenesc” de Elena Eugenia Olțan (sau la alegere):

Am căpșor cu părul creț,
Buna zice că-s isteț!
Pe obraji am doi bujori
Ochi senini și rotunjori.
Arcuite am sprâncene,
Ochii-mpodobiți cu gene.
Limbă și dinți în guriță –
Și mi-i spăl cu-o periuță!
Două nări, colea-n năsuc.
Ce miresmele-mi aduc!

Urechile-mi dau de veste,
Când în juru-mi se vorbește!
Gâtul, capul mi-l întoarce
– Stânga,dreapta – cum imi place!
Trupul meu – azi, mic, dar tare
– Două mâini de lucru are!
Și mai am două picioare,
Ca s-alerg la fiecare:
Când la tata, la mămica,
S-o ajut și pe bunica!

Prezentăm copiilor ghicitori despre organele de simț, hrană, obiecte de îmbrăcăminte și îi punem în situația de a crea sau a căuta și ei ghicitori pe tema dată. Solicităm ajutorul pentru a scrie împreună cu copiii grupei ghicitori și poezii, realizând file pentru cărticica individuală. Tot aici putem cânta un cântecel despre diverse părți ale corpului. Se pot utiliza poze cu corpul uman aparținând mai multor rase și etnii, tocmai pentru a arăta că sunt asemănători deși diferiți.

Centrul de activitate: Știința

În acest centru punem la dispoziția copiilor siluete de băieți și fete și jetoane cu obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte. Copiii pot selecta și atașa imagini corespunzătoare siluetelor primare. Putem utiliza enciclopedii sau alte cărți care conțin imagini ale corpului uman. Putem iniția exerciții senzoriale, punându-i în situația de a recunoaște prin simțuri gustul/mirosul/forma unor alimente, legume, fructe, flori. Le putem lega ochii pentru a utiliza auzul, mirosul sau pipăitul, sau își pot astupa urechile pentru a utiliza celelalte simțuri, etc. Mai putem folosi instrumente de măsurat (rigla gradată, metrul de croitorie) și lupe pentru a măsura, privi, studia, compara. Copiii își pot măsura lungimea piciorului, lungimea brațelor etc. Tot aici putem folosi o poezie, care prin conținut îi va ajuta să găsească răspunsuri la întrebările adresate prin fișa de mai jos:

Simțurile, de N. Nasta

„Eu cu ochii, dragi copii,
Văd păpuși și jucării.
Limba și cu cerul gurii
Imi spun gustul prăjiturii.
Cu urechile oricând
Aud fiecă cuvânt.
Iar cu nasu-adesiori
Sorb parfumul tot din flori.”

Centrul de activitate: Arta

Pe panoul de afișare a lucrărilor putem așeza poze ale copiilor și ale familiilor lor care să-i stimuleze pe copii pentru a realiza teme ca:

- autoportret;
- portretul prietenului/prietenei mele.

Propunem copiilor să realizeze amprenta palmei și a piciorului. Putem folosi tehnica amprentării pentru a realiza imprimeuri necesare confecționării hăinuțelor pentru păpuși. Pot realiza colaje sau să modeleze din plastilină corpul uman. Toate aceste lucrări le putem uni pentru a realiza o cărticică individuală. Coperta acesteia o pot realiza folosind tehnica hașurării și a lipirii unor elemente, realizând astfel portret de copil (băiat/fetița) sau o cărticică cu numele „Cine sunt eu?”. La sfârșitul săptămânii îi putem sfătui să ofere aceste cărticele persoanelor dragi (părinți, frați, bunici, prieteni, colegi de grupă).

Tabelul 1. Exemple de amenajare a centrelor de activitate și exemple de activități în centrele de activitate

 <p>Jocul de rol „De-a familia”</p>	 <p>Colțul rezervat bibliotecii</p>
 <p>Centrul „Artă”</p>	 <p>Jocuri de masă</p>
 <p>Mediul exterior</p>	 <p>Mediul exterior</p>
 <p>Tehnica „Scaunul autorului”</p>	 <p>Centrul „Artă”</p>
 <p>Centrul „Joc de rol”</p>	 <p>Centrul „Matematica”</p>
 <p>Nisip și apă</p>	 <p>Teatrul de degete</p>

Concluzii: stabilirea fundamentelor teoretice ale potențialului formativ pe care îl are mediul educațional stimulat prezintă o provocare continuă pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie; mediul educațional având un rol hotărâtor în formarea

personalității preșcolarului contribuie la dezvoltarea comportamentului socio-afectiv, a comportamentului cognitiv, dezvoltarea limbajului și a abilităților motrice ale copilului; pedagogii trebuie să creeze un mediu receptiv intelectual, social, emoțional și fizic, pentru a promova învățarea și dezvoltarea fiecărui copil. Acest mediu favorizează stima de sine, conceptul de sine și competența socială prin oferirea de oportunități de învățare sigure, care diferențiază activitățile de învățare, astfel încât toți copiii să aibă o șansă puternică de succes și provocări la un nivel care să corespundă cu calitățile lor; sala de grupă servește ca un mediu de învățare adecvat din punctul de vedere al dezvoltării care susține inițiativele copiilor de a explora, a investiga, a observa și a experimenta, permițând asumarea de riscuri corespunzătoare în limite de siguranță.

Referințe bibliografice:

1. *Copilăria – fundament al personalității: Cunoaștere. Explorare. Educare.* București: Ed. Revistei învățământului preșcolar, 1997, pp. 98-134. ISBN 973-0-00470-6;
2. *Cum aplicăm teoria în practică: Ghid pentru promovarea principiilor unei pedagogii de calitate.* Chișinău: Epigraf, 2013. 216 p. ISBN 978-9975-125-14-7;
3. *Curriculum pentru educație timpurie.* Chișinău: Lyceum, 2019. 128 p. ISBN 978-9975-3285-7-9;
4. GOULD, P., SULLIVAN, J. *Clasa integrată pentru copii de vârstă mică: Modalități simple de adaptare a centrelor de activitate la nevoile copiilor.* Chișinău: Epigraf, 2003. 208 p. ISBN 9975-903-93-2;
5. HANSEN, K. A., KAUFMANN, R. K., WALSH, K. B. *Crearea claselor orientate după necesitățile copilului. 3-5 ani.* Children's Resources International, Traducere de Step by Step Program, România. Ediție apărută cu sprijinul Programului Pas cu Pas, Moldova. Chișinău: Epigraf, 2002. ISBN 9975-903-62-2;
6. HANSEN, K. A., KAUFMANN, R. K., SAIFER, S. *Educația și cultivarea democrației: metode pentru preșcolari.* Programul Step by Step – România, 2002. 132 p. ISBN 1-889544-02-7;
7. *Hotărîre Nr. 944 din 14.11.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”* [online] [citat 03 aprilie 2020]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf;
8. PIAGET, J. *Psihologia inteligenței.* Chișinău: Cartier, 2008. 202 p. ISBN 978-9975-79-464-0;
9. *Predarea orientată după necesitățile copilului: Vârsta 6-7 ani.* Chișinău: Epigraf, 2003. 236 p. ISBN 9975-903-65-7;
10. *Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani : (variantă revăzută/dezvoltată).* Chișinău : Lyceum, 2019. 92 p. ISBN 978-9975-3285-6-2.